

KADIN DÜŞMANLIĞININ ve YAHUDİ ALEYHTARLIĞININI BABASI PAVLUS MUDUR?*

PAMELA EISENBAUM**
Çev. Süleyman TURAN***

Elçi Pavlus'a aşırı bir ilgi duyuyorum. Çoğu insan Hıristiyan değil de bir Yahudi olduğum için bu ilginin olağan dışı olduğunu düşünmektedir. Dahası bir feminist olduğumu hatırlamayı severim. Ancak Yahudi bir feminist Havarî Pavlus hakkında çalışma yapmaya iten sebep nedir? Her şeyden önemlisi, Yahudi perspektifinden Pavlus, Yahudilik hakkında çılgın bir görüşe sahip bir heretiktir. Feminist bakış açısından ise Pavlus, erkeğe karşı kadını ikincil bir konumda tutmayı arzulayan Hıristiyan muhafazakarlar için bir müttefiktir.

Yine de ilgim doğal olarak profesyonel sorumluluğumdan ortaya çıkmıştır. Ben Hıristiyan seminerinde¹ ders veren bir Yahudi Yeni Ahit uzmanıyım. Pavlus hakkında çalıştığım ve ders verdiğim yıllardan sonra Yahudiler ve kadınlarla ilgili öğretilerinin sonraki kullanımları kötü olsa bile Pavlus'un kendini işine adanmış, iyi niyetli bir Yahudi olduğu sonucuna vardım. Bununla birlikte Ben Pavlus'un ekseriyetle, şu gerçeğe yönlendirildiğine inanıyorum. O, hem Yahudi hem de zamanının Akdeniz Bölgesini kuşatan geniş Helenistik dünyanın bir vatandaşıydı. Pavlus'un kimliğinin bu iki unsuru onun dünyayı farklı ve karmaşık bir yer olarak idrak etmesine sebep olmuştur. Benim görüşüme göre, Pavlus Batı medeniyeti tarihinde çok kültürlülük problemiyle uğraşan ilk insanlardan biridir. Modern bir Amerikalı Yahudi olarak, Pavlus'un neticede İsa Mesih hakkında vardığı anlayışa katılmıyorum fakat büyük karmaşıklığı içinde hayatla mücadelesini ve insan çeşitliliği hususunda ortaya çıkan sorunları cesaretle ve yapıcı bir şekilde karşılamasını takdir ediyorum.

* Bu makale 1999'da Newyorkcity'de Emanu-El tapınağında İnançlar arası Kadın Planlama Komitesi'nin gözetimi altında yapılan Auburn Seminerinde sunulan bir metnin yeniden gözden geçirilmiş halidir. www.crosscurrents.org/eisenbaum.htm(10.08.2003) adresinden alınmıştır.

** Iliff Teoloji okulunda Kitab-ı Mukaddes çalışmaları ve Hıristiyanlığın kökleri konusunda uzman olan bir Doçenttir.1997'de Scholar Press tarafından "*Hıristiyan Tarihinin Yahudi Kahramanları*" adlı eserini yayınlamıştır.

*** KTÜ Rize İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Araştırma Görevlisi

¹ Iliff Teoloji Okulu, Colorado (Denver'da Birleşik Metodist Kilise tarafından düzenlenen bir seminer.)

Benim görüşüme göre, Pavlus'un Teolojik vizyonu Galatyalılar 3:28 tarafından özetlenebilir. Buradaki ifade "Artık ne Yahudi ne Grek, ne köle ne özgür, ne erkek ne dişi ayrımı vardır. Hepiniz Mesih İsa'da birsiniz."² şeklindedir. Bu hükmün özünü keşfetmek, özellikle cinsiyet ve kültürler arası ilişkiler için yaptığı imâlar, Pavlus'a olan ilgimi güçlendirmektedir. Çünkü benim Pavlus anlayışım son dönem bakış açısının yanı sıra geleneksel görüşten de büyük ölçüde farklıdır. Kısaca Pavlus ve onun yazıları hakkındaki tipik anlayışı açıklamaya çalışacağım.

Pavlus Yorumunda Eski ve Yeni

Augustine ve Luther'in etkisi altında, Hıristiyanlar geleneksel olarak, örnek alınacak muhtedi (Şam yolunda yeniden dirilen İsa hakkında bir vizyon tarafından dönüştürülen biri, İnançsız ve Hıristiyanlara şiddetle zulmeden biri oluştan, İsa Mesih'i Rab ve kurtarıcı olarak tanıyan biri oluşa giden) olarak Pavlus görüşünü kabul etmişlerdir. Diğer bir deyişle Pavlus Hıristiyanlığa ihtida etti ve Yahudiliği geride bıraktı. Ayrıca Pavlus'un yeni bulduğu dindarlık İsa Mesih'i vaaz ederek dünyayı dolaştığı, cemaatler kurduğu, ve her milletten öğrenciler yapmak konusunda istekliliği gerçeğinde gayet açık olarak görülmektedir. Bu şekilde O, özlü Hıristiyan inananı, lideri ve öğretmeni olmuştur. Hıristiyanlığın Yahudiliğin üzerinde ayrıcalığını iddia eden, ona atfedilen mektuplar da Yeni Ahit'in önemli bir parçasını teşkil etmektedir.

Yahudi bakış açısından, Pavlus geleneksel olarak, Yahudilikten din değiştiren biri olarak görülmüştür. Yahudiler sık sık Pavlus'u --İsa asla yeni bir din bulma niyetinde olmayan iyi bir Yahudiyken Pavlus, onun sahip olduğu kazanç ve şöhret için İsa'nın mesajını değiştirmiştir diye iddia eden-- Hıristiyan karşıtı polemiklerde hedef olarak kullanmıştır. Pavlus fazla bir şey bilmeyen Gentilelileri aldatmış ve Yahudiliğe karşıt olan yeni bir dini başlatmak sorumluluğunu üzerine almıştır.³ Pavlus hakkındaki bu görüş 2000 yıldır onu tek başına Yahudi düşmanlığının ve Yahudilere yönelik Hıristiyan acımasızlığının sorumlusu yaptı. İlk bakışta bu iki bakış açısı karşılıklı olarak dışlayıcı gözükülebilir. Fakat gerçekte onlar birbirlerinin ayna görüntüleridir. Onların ikisi

² Bütün Kitab-ı Mukaddes çevirileri aksi belirtilmedikçe *Yeni Gözden Geçirilmiş Standart Versiyon (NRSV)*'den alınmıştır

³ Bu, esas olarak *Mit Yapıcı: Pavlus ve Hıristiyanlığın İcadı* (Harper & Row, New York 1986) isimli eserin yazarı Hyam Maccoby'nin görüşüdür

de Pavlus'un Mesih'i bulduğunda Yahudiliğini arkasında bıraktığını sonuç olarak da bir lider olduğu ve büyük sayıda insanın dinini değiştirmesini sağladığı yer olan gentile toplumlarına yöneldiğini varsaymaktadır.

Hıristiyan perspektifinden Pavlus'un tecrübesi gerçektir ve Pavlus samimidir. O, basitçe söylemek gerekirse daha iyi bir şeyler bulmuş ve onu dünyanın geri kalanıyla paylaşmak istemiştir.

Pavlus'un çalışması hakkında Hıristiyanların görüşü pozitiftir. Çünkü onun çabası Gentilelerin kurtuluşuyla sonuçlanmıştır. Yahudi perspektifinden Pavlus, becerikli bir sahtekardır veya en azından ciddi biçimde yanlış yola sapmış bir kimsedir. Onun yaptığı şey dünyanın kurtuluşu değil ama milyonlarca Yahudi'nin kınanması sonucunu doğurmuştur. (ilginç bir biçimde ana kütledeki bazı Hıristiyanlar bu görüşün bir versiyonunu kabul etmişlerdir. Onlar, Pavlus hakkında şüphe duyarak ve onun öğretilerini ise hoşgörüsüz, ihtilaf çıkarıcı, ve affetmeyici olarak görerek İsa'ya saygı göstermeye eğilimlidirler ve onu bir sevgi öğretmeni olarak görürler.)

Son 20 yıldır çoğu alim Pavlus'u farklı görmeye başlamıştır. Genel olarak Pavlus hakkında yeni bir perspektif oluşturuldu. Bu alimler dalgası Pavlus hakkındaki geleneksel Hıristiyan portresine bir karşı çıkışı ve bir Yahudi olarak Pavlus'un yeniden yorumlanması gerektiğini ifade etmektedirler.⁴ Kendilerini yeni perspektife uyduran alimler Pavlus'u Augustine ve Luter'in yarattığı hakim yorum merceğinden kurtarmaktan dolayı kendileriyle övünürler. Bu alimler Yahudi alimleriyle diyalogdan ve Pavlus'u Yahudilikten tamamen arınmış olarak görmeyi imkansızlaştıran 1. yüzyıl Yahudiliğinin bir görüntüsünü veren Kâdim Yahudi literatürüne dürüstçe yaklaşımdan faydalanmışlardır. Pavlus'un konuştuğu tarz açıktır. Sadece göğe yükselen İsa (Mesih) hakkında tecrübesinden önce değil aksine bütün hayatı boyunca O, kendisini bir Yahudi olarak düşünmektedir. (örnek olarak bkz. Romalılar 9:3; Galatyalılar 2:15; Filipililer 3:5). Zaten Pavlus'un mektuplarını yazıyor olduğu 1.yüzyılın ortalarında, "Hıristiyanlık" henüz mevcut değildi ve İsa'ya inanan Yahudiler kendilerini henüz ayrı

⁴ Pavlus hakkında yeni bakış açısına sahip bir çok kimse vardır. Örneğin; J. D. Dunn, J. Gager, L. Gaston, W. D. Dawies ve F. Theilmann bunlardan birkaçıdır. Pavlus'a bakış açısındaki bu değişiklik her şeyden önce iki adama dayandırılabilir; E. P. Sanders, *Paul and Palestinian Judaism*, (Fortress, Philadelphia, 1976) adlı eserin yazarıdır. Başlığının ötesine geçmesine rağmen, okumaya değer ve tam muhtasar olan N. T. Wright'ın, *What Saint Paul Really Said* (Grand Rapids: Eerdmans, 1997) adlı eseri de ikinci önemli çalışmadır. Zikredilebilecek diğer önemli bir eser de J. G. Gager'in, *Reinventing Paul*, (New York, 2000)dur.

bir dinin üyeleri olarak görmüyorlardı. Onlar, basitçe İsa'nın takipçileridir. Elbette bu görüşü bütün alimler kabul etmemiştir. Yeni bakış açısını eleştirenler bu bakış açısının Pavlus hakkında doğru bir okumadan daha ziyade holocaust (Nazilerin yaptığı Yahudi katliamı) ışığı altında çağdaş Yahudi-Hıristiyan ilişkileri tarafından harekete geçirildiğini iddia etmektedir.⁵

Pavlus hakkında yeni bakış açısına ilave olarak alimler de Hıristiyan toplumu içinde Pavlus'un çalışmasını pekiştiren başka bir yönelim vardır: Feminizm. Bazı feminist alimler Pavlus'un radical eşitliği vaaz eden bir tür Feminist modeli (proto-feminist) temsil ettiğini.⁶ iddia etmektedir. Böyle bir iddia her şeyden önce Galatyalılar 3:28'e dayanmaktadır. Çünkü orada Pavlus artık erkek dişi ayrımı olmadığını ilan etmektedir. (Eski çevirilerde bu ibare yaygın bir şekilde "ne erkek ne dişi" şeklinde tercüme edilmişti) Bununla birlikte Pavlus kadın'ın erkekten aşağı bir derecede olduğunu ve bu yüzden kadınların kocalarına itaat etmesi⁷ gerektiğini onun öğrettiğini düşünen muhafazakar Hıristiyanların hala gözdesidir.

Benim görüşümce bu son yorumlamalı eğilimler hoş karşılanırsa da aynı zamanda onlar Pavlus çalışmasını kuşatan meseleleri daha karmaşık hale getirmektedir. Gerçekte ne feminizm ne de yeni bakış açısı Pavlus hakkındaki eski yorumlama tarzının yerini almamıştır. Hala Eski bakış açısını savunan muhafazakar yorumcular çoktur

Yorum çeşitliliği Pavlus'un mektuplarının okuyucularına çeşitli yorumlar arasından seçme hakkı verebilmesine rağmen yorumcular eş zamanlı olarak, Pavlus'un mektupları hakkında okuyucular, uzmanlar ve uzman olmayanlar için aynı şekilde ciddi karışıklık yaratarak taban tabana zıt iddialarda bulunmaktadırlar

Bazı insanlar hararetle Pavlus'un cinsler arasında eşitliği vaat ettiğine inanırken diğerlerinin tutkulu bir şekilde Pavlus'un erkeği kadının üstünde bir yere yerleştirilmesi

⁵ Yeni bakış açısına sahip en düşünceli kritik Stephen Westerholm'un *Israel's Law and Church's Faith: Paul and His Recent Interpreters* (Grand Rapids: Eerdmans, 1988) adlı eserinde yapılmıştır.

⁶ E. Schiessler Fiorenza *In Memory of Her* (Boston 1983) adlı eserinde bu tavrı takınır. Bütün feminist Kitab-ı Makaddes alimleri Fiorenza ile aynı görüşte değildir. Bazıları cinslerin hiyerarşisinin geçerliliğine inanan Pavlus'un anlayışına sahip muhafazakarlarla aynı fikirdedir. Fakat onlar aynı zamanda kadın özgürlüğü hususunda Modern Hıristiyanlık için nihai otoritenin pavlus olamayacağı görüşündedirler. Çünkü Pavlus, kadının Rolü hakkında farklı görüşlerin olduğu farklı bir zamanda yaşamıştır.

⁷ Bu cümle Efesliler 5:22 ve Koloseliler 3:18'de geçmektedir. (Çoğu alim bu metinlerin Pavlus tarafından yazıldığını düşünmez). Şayet bir kimse Fiorenza'nın yaptığı gibi Efesliler ve Koloseliler'e Mektub'u Apokrif olarak kabul ederse, bu durumda Pavlus, kocalarına itaat eden kadınlar hakkında hiçbir yorum yapmamış demektir.

nedendir? Ötekiler tutkulu bir şekilde Pavlus'u, sonraki Hıristiyan okuyucular tarafından yanlış anlaşılan bir Yahudi olarak görmek suretiyle tartışırken Hıristiyanlığın Yahudiliğe galip geldiği bir dünyada Pavlus'un bazı insanlar tarafından örnek Hıristiyan olarak görülmesi nedendir? Farklı meraklar genellikle okuyucuları fark yaratan sonuçlar çıkarmaya yöneltirken, Pavlus hakkında böyle geniş çapta farklı görüşler için yalnızca okuyucuların kaptisleri sorumlu tutulmamalıdır. Pavlus'un kendisi kısmen suçlanmalıdır. Çünkü O, çelişkili konuşuyor gözükmektedir. Pavlus, kadınlar ve Yahudiler hakkında söyleyecek kötü şeyler gibi iyi şeylere de sahiptir. Belirsizlik Pavlus'un mektuplarında her iki konuyu da rahatsız etmektedir.

Örneğin, aşağıdaki her grubun öğelerini birbiriyle mukayese edin.

A- Öyleyse Yahudi'nin ne üstünlüğü var? Sünnetin yararı nedir? Her yönden çoktur. İlk olarak Tanrının sözleri Yahudilere emanet edilmiştir. (Romalılar 3:1-2)

B- Yasanın gereklerini yapmış olmaya güvenenlerin hepsi lanet altındadır. Çünkü şöyle yazılmıştır. Yasa kitabında yazılı olan her şeyi sürekli yerine getirmeyen herkes lanetlidir. (Galatyalılar 3:10)

A- Evlatlığa kabul edilenler, Tanrının yüceliğini görenler İsraililerdir. Antlaşmalar, buyrulan kutsal Yasa, tapınma düzeni, vaatler onlarındır. Büyük atalar onların atalarıdır. Mesih de bedence onlardandır. (Romalılar 9:4-5)

B- Tanrının lütfunu geçersiz saymış değilim. Çünkü aklanma yasa aracılığıyla sağlanabilseydi o zaman Mesih boş yere ölmüş olurdu. (Galatyalılar 2:21)

A- Erkek karısına, kadında kocasına hakkını versin. Kadının bedeni kendisine değil kocasına aittir. Bunun gibi erkeğin bedeni de kendisine değil karısına aittir. (I.Korintoslular 11:7)

B- Erkek başını örtmemeli; O, Tanrının benzeri ve yüceliğidir. Kadın da erkeğin yüceliğidir. (I.Korintoslular 11:7)

Bu gurupların her birinde "A" diye tasnif edilen ayet, Yahudilik ve Yahudilere karşı olumlu hisseden ve eşitliği yükselten birisi olarak Pavlus hakkındaki son dönem görüşleriyle uyuşmaktadır. "B" diye tasnif edilen ayet İsa'nın lehine Yahudiliği reddediyor olarak ve erkeklerle kadınlar arasında hiyerarşik bir ilişkiyi onaylıyor olarak gören geleneksel bakış açısını yansıtır. Bu cümlelerin her birinin veya hepsinin

inceliklerini tartışabilmemize rağmen (en azından yüzeysel olarak çelişkili noktai nazarlar ifade ediyor gözükse de), Problem şu ki onların hepsi kaynaklık açısından Pavlus'a aittir

Pavlus'u kapsayıcı, makul düşünen, ve eşitlikçi görmeyi tercih eden Liberal yorumcular ya kendilerinin bakış noktasını yalanlayan her cümleyi gözden geçirmeli ya da onları tevil etmelidir. Onu, insanların gözünde süper bir pozisyonda tutulan bir Hıristiyan kahraman olarak gören muhafazakar yorumcular onun kapsayıcı/eşitlikçi ifadelerini tevil etmelidirler. Bazı kimseler Pavlus'u anlamaya çalışmayı bırakmamız gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü onlara göre Pavlus, ümitsiz bir şekilde tutarsız, çılgın, aptal veya belağatlı konuşmayı iyi beceren bir bukalemundur.⁸

Ancak Problem sadece çeşitli pasajlar arasındaki bir uyumsuzluk değildir. Birçok Kitab-ı Mukaddes metni gibi Pavlus pasajları da çeşitli şekillerde yorumlanabilir. Örneğin, Tesniye 27:26'nın bir iktibasını içeren ve yukarıda aktarılan, Galatyalılar 3:10'u ele alalım. Geleneksel olarak, yorumcular Pavlus'un Yahudilerin lanetlendiğine inandığını varsaymışlardı. Çünkü hiç kimse Yasa kitabında yazılı olan her şeyi yapamaz. Burada vurgu "her şey"⁹ üzerindedir. Bir kimse her bir emri tam olarak yerine getirmese, kolayca kınanır. Bu nedenle, Pavlus görünüşe göre Galatyalılar 3:11-14 de tartışmayı sürdürmektedir. Yasa tarafından yaratılan bu kaçınılmaz lanetten insanları kurtarmak için Mesih'e ihtiyaç vardı. Bu yorum Geleneksel Pavlus portresini¹⁰ muhafaza ederek, Yahudi yasasına karşı olumsuz bir bakış takınmaktadır. Fakat yeni bakış açısından etkilenen bazı Pavlus uzmanları onun Galatyalılar'a mektuptaki öne sürdürüklerinin asla yasayı tam olarak tutmanın imkansızlığını açık seçik dile getirmediğine işaret ederler. Gerçekte Filipililer'e 3:6'da Pavlus yasayla ilgili olarak kendisinin kusursuz olduğunu iddia etmektedir.

⁸ Pavlus hakkında bu görüşe sahip olarak en iyi tanınan uzman, Heikki Raisonon, *Paul and the Law* (Philadelphia 1986)dir.

⁹ İlginç bir şekilde İbranice Tesniye 27:26 "herkes" kelimesini içermez. *NRSV*, direkt İbraniceden çevirdiği için ilgili bölüm "Bu yasanın sözlerine uymayan ve onları onaylamayana lanet olsun" şeklinde anlaşılır. ununla beraber yunanca çeviride (septuagint) "Herkes" kelimesi ilave edilmiş gözükür ve bu Pavlus'un alıntı yaptığı versiyondur

¹⁰ Bu ayeti, yasayı tam olarak yerine getirmenin imkansızlığı olarak geleneksel anlama şekli sadece modern öncesi yorumcular arasında değil yaygın olarak çoğu liberal yorumcu arasında da böyle bir anlayış bulunmaktadır. Örneğin Oxford tarafından yayınlanan modern ve gelişmiş Bible'n bu ayetinin notlarına bakınız. *The Access Bible* (New York: Oxford 1999)

Tanrının, insanların hayatlarında uygulamada güçsüz oldukları bir yasayı İsrail'e verdiği inancını Pavlus'a atfetmek Tanrı hakkında çok ters bir görüşü elçiye atfetmektir. Pavlus'un, Galatyalılar'a 3:10 da alıntı yaptığı Tesniye bölümündeki ayeti, Diğer Yahudilerin anlamış olacağı gibi anladığı daha muhtemel gözüktür: Lanet, Yahudi yasasını gözetmeyen insanlar ile sapkın Yahudiler ve Gentileler üzerinde kendisini gösterir.

Vurgu böylece yasa kitabında yazılan "her şey" üzerinde değil fakat itaat etmeyen "herkes" üzerindedir. Bu yoruma göre, Pavlus'un sorunu Yasanın kendisiyle ilgili değil aksine Tanrının yasasının yararına sahip olamayan ve bu yüzden lanet altında olan insanlarla ilgilidir. Sözde "Yasanın lanetinden" kurtarmak için Mesih'e ihtiyaç duyulmasının sebebi Tanrının önünde Gentilelerin doğruluğu mümkün kılmak içindir, Yahudilerin değil.

Galatyalılar 3:28 ve İnsan Farklılığı Problemi

Pavlus'un ifadeleri sadece çeşitli şekillerde yorumlanmakla kalmayıp; karşıt biçimlerde de yorumlanabilir. Pavlus Galatyalılar 3:28 de "Artık ne Yahudi ne Grek, ne köle ne özgür ne erkek ne dişi ayrımı var. Hepiniz Mesih İsa'da birsiniz." derken insanlar arasındaki bu ayrımların yok edilmesi gerektiği ve böylece Hıristiyanların toplumda bu engelleri ortadan kaldırmak için çalışması gerektiğini mi ima etmektedir? Yoksa bu ayrımların Tanrı ve kilisece önemsiz olduğu ve bu bakımdan Hıristiyanların rahatsız olmasına gerek olmadığına mı işaret etmektedir? Bu metin, tarih boyunca bütün insanlar için politik özgürlük bulmaya çabalayan ve statükoyu sürdürmeyi arzulayan her iki grup tarafından da eşit ağırlıkta kullanılmıştır.¹¹

Galatyalılar 3:28'i yorumlamak modern konteximizde daha karmaşık olmuştur. Modern liberal yorumcular, özellikle son eğilimlerden etkilenenler, Galatyalılar 3:28'de insan sınıflamasının 3 ana kategorisini- ırk, toplumsal sınıf, ve cins- görür; ve onu insanları bölen ve dışlayan engelleri ortadan kaldırmak için bir çağrı olarak anlarlar. Böyle bir çağrıya karar vermek, farklı renk insanların, fakir insanların ve kadınların

¹¹ Galatyalılar 3:28'in ortaya koyduğu politik ve sosyal imalara yapılan itirazlar 19. ve 20.yüzyılın yorumcularının eserlerine serpilmiş olarak bulunabilir. Dikkate değer bir istisna için bkz. H. D. Betz, *Galatians: A Commentary on Paul's Letter to the Churches in Galatia*, Philadelphia, 1979, 189-195

özgürlüğü anlamına gelecektir. Bu liberal gelenek en azından köleliğin kaldırılması yanlılarına (abolitionistler) kadar geri gitmektedir. Fakat o, son zamanlarda yeni bakış açısına sahip uzmanların çalışması vasıtasıyla desteklenmektedir.

Çoğu yeni bakış açısına sahip alimler temel olarak Pavlus'un zihnini meşgul eden meselenin görünüşte insanoğlunun kendileri arasına yerleştirdiği anlaşılmaz sınırlar olduğunu iddia etmektedir. Yasa(Torah) bu sınırların birini oluşturmaktadır. Bir başka deyişle Pavlus'un Yahudi yasasıyla problemi, yasanın Gentilelerle Yahudiler arasındaki etkileşimi sınırlamasıdır. Örneğin; Dini Yemek kurallarına itaat, Yahudilerin gentilerle birlikte yemek yememesini istemektedir. Lutherci bir yorumun savunduğu üzere temelde yasayla ilgili hiçbir yanlışlık yoktur. O sadece Yahudilere tatbik edilebilir ve bu şekilde Yahudilerle ötekilerin arasında engeller yaratır. Böylece, Pavlus'un arzuladığı kapsayıcı bir tür toplumu inşa etmenin yolunu açar.

Genel olarak kendimi liberal yorumcularla eş tutmama ve Pavlus hakkında yorumumda yeni bakış açısından derinden etkilenmeme rağmen Galatyalılar 3:28'i kapsayıcı anlama şekli beni rahatsız etmektedir. 21.yüzyılın başında, çoğu Amerikalının köleliğin kaldırılması ve insanlar arasındaki bütün efendi-köle ayırımlarını yok etmenin sosyal bir iyilik olduğunu kabul edeceğini tasavvur ediyorum. Böylece biz "artık ne köle ne özgür ayrımı" olmadığını ilan etmede hiçbir şüphe hissetmeyiz. Fakat "artık ne erkek ve dişi ayrımı vardır cümlesine ne demeli? Bu ayırımları yıkmak için aynı kesin istekliliği hisseder miyiz? Böyle bir iddia Liberal eğilimli olsalar bile modern Amerikalılar için ütopyik bir görüşün parçası olarak görev yapabilir mi? Şayet "Artık ne erkek ne dişi ayrımı vardır". ifadesiyle biz bütün kadınlar ve erkekler için eşit politik, sosyal ve mesleki fırsatı kast ediyorsak o halde belki de biz bu görüşü onaylamayı kolaylıkla kabul ederiz. Fakat Pavlus, eşitlikçi dili kullanmaz dahası o, insanlar arasındaki ayırım yapan işaretleri silmek için bir çağrı yapar. Çoğu, kendilerini feminist olarak tanımlayan bazı liberal entelektüeller, kadınlar ve erkekler arasında tamamlayıcı olabilen veya olamayan fakat her halükarda aşılabilen¹² esaslı farklılıkların olduğuna inanırlar. Diğer bir deyişle kadınlar ve erkekler arasındaki ayırımı ortadan kaldırmak ne başarılabilir ne de arzu edilir.

¹² Carol Gilligan, In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development (Cambridge, Harvard University Press, 1982)

Problem “artık ne Yahudi ne Grek ayrımı vardır” boyutuna ulaşıncaya daha hayati bir hal alır. Biz gerçekten, ne Yahudi ne Grek ayrımının olmadığı bir dünya ister miyiz? Yahudi perspektifinden elbette hayır! Hıristiyan perspektifinden de böyle olduğunu sanıyorum. “Artık ne Yahudi ne Grek ayrımı vardır” sloganının değeri bana uzlaştırılmış geniş evrenselci bir iddia olarak görünmektedir. Beklide en erken zamanlarda insanlar homojenliği arzularken, çoğu Amerikalı şimdi çok kültürlülük anlayışını benimsemiştir. İnsanlar arasında derin farklılıkların olduğunu biliyoruz ve bundan dolayı bu farklılıklara üzülmez aksine bu farklılıkları hoş karşılarız.

Fakat biz özgürlük için ön koşul olarak engelleri ortadan kaldırmak için çağıran Galatyalılar 3:28’in liberal yorumunu takip edersek o zaman, Galatyalılar 3:28 alaylı bir şekilde, özgürlüğün hedefini baltalar. Bizim çağdaş özgürlük anlayışımız kültürel farklılığı ortadan kaldırmayı istemekten ziyade ona saygı göstermeyi gerektirir.

Galatyalılar 3:28’nin liberal yorumunu anlamsızlığa sevk ediyorum veya çok literal olarak alıyorum diye birisi beni suçlayabilir. Ancak Pavlus “ne Yahudi ne Grek ayrımı vardır” ifadesiyle kültürel farklılığın ortadan kaldırılmasını kastetmez. Aksine daha çok, ortak insanlık duygumuza dayanan bir adil toplumun tesisini kasteder. Bu açıdan problem uzamaktadır. Bizim ortak insanlığımız tam olarak nedir? O hepimizin aynı olduğu anlamına gelmez mi? Şayet böyleyse, Pavlus’un Galatyalılar 3:28 deki ilanını okumak mutlaka insan eşitliğinin insan tekdüzeliği üzerine dayandırıldığı anlamına gelir.

Yeni bakış açısından etkilenen bir Yahudi alimi olan Daniel Boyarin “*A Radical Jew: Paul and the Politics of Identity*”¹³ adlı kitabında bu probleme en geçerli kritiği sağlamıştır. Boyarin’e göre Pavlus’un teolojik projesi her şeyden önce insan farklılığının üstesinden gelmeyi amaçlıyordu. İnsan farklılığı Pavlus için bir problem oldu. Çünkü. Hellenistik bir Yahudi olarak o, ruhi gerçeklik ile maddi gerçeklik arasında temel bir ayrımına inanmış ve daha önemlisi, o, manevi alana maddi olanın üzerinde bir değer vermiştir.

Pavlus, insanların bazı genel esasları paylaşmak zorunda olduğunu varsaymaktadır. Fakat o, ruhi bir esas olmalıdır. Çünkü gerçek bir bedene sahip insanlar

¹³ Daniel Boyarin, *A Radical Jew: Paul and the Politics of Identity* (Berkeley: University of California, 1994)

çeşitli, şekil, ölçü, renk ve cinstedirler. Bu yüzden bir kimsenin başlıca hedefi Evrensel insan esasını arzulayarak insan farklılığını aşmak olmalıdır ve Pavlus bunun “İsa da bir olarak” başarılılabileceğini düşünmüştür.

Boyarin’e göre Pavlus farklılık ve hiyerarşinin ötesinde evrensel bir insan varlığı için öteki şeyler arasında ideal üreten biri için Hellenistik bir arzuyla harekete geçirildi. Bu evrensel insanlık, bununla birlikte, ruh ve beden dualizmine dayandırılmaktadır. Öyle ki pratikte Yahudi veya Grek olarak ve anatomide kadın ve erkek olarak ayrılan beden özel iken ruh evrenseldir.¹⁴ Boyarin, evrensel bir insan özünü araştırmanın muhakkak kötü olduğunu düşünmez. Pavlus’un çalışmasının amacı, Tanrının önünde bütün insanların eşit bir şekilde ayakta durmasını sağlamaktır. Bununla birlikte Boyarin, Pavlus’un eşitlikle, aynılığı birbirine karıştırdığını düşünmektedir. Genel bir şahıs ya da kültür olarak böyle bir şey olmadığı için aynılık, hakim kültür veya cinsin başkalarının üzerine hakimiyeti anlamına geldi. İnsan farklılığı bedende gösterildiği için Pavlus’un mesajı insanlar arasındaki bu çok gerçek farkları daha düşük bir önem düzeyine affeder, o kadar düşük ki gerçekte onlar, insanların gerçek manevi tabiatıyla ilgisiz olur. İlgisiz olduğunda da insan farklılıkları değersiz olur. Pavlusçu İncil o zaman. Boyarin için, farklılığı övmekten daha ziyade aynılığı teşvik eder. Dahası öngörülen beşer cinsinin manevi özü bir dindara erkek ve Hıristiyan olarak bakmayı sona erdirdiğinden kadınlar ve Yahudiler değerini yitirmiş öteki oldular.

Boyarin’e göre Pavlus’un noksanı -Galatyalılar 3:28’de en iyi şekilde ifade edilen eşitlikle aynılığın karışımı- Hıristiyanlıkta bir patoloji olur. Hıristiyanlık, dindarlığı Mesih’e iman olarak anlaya gelmiştir. Ancak Bu iman Yahudilerin takip ettiği emirler türünde somutlaşmamıştır. Diğer bir deyişle Hıristiyanlık, Yahudiliği kendine özgü yollarla bir şeyler yapmaya çalışan gereğinden fazla kafası meşgul ve bu yüzden de ruhtan yoksun olarak görürken kendisini dünyanın bütün çeşitli insanlarını kucaklamaya muktedir tamamen manevi bir din olarak görmeye başladı. Benzer bir şekilde şekilde, kadınlar maddi bedenle, erkekler aşkın ruhla özdeşleştirildi. Nitekim, Boyarin kritiğine şöyle devam eder. Pavlus baskın erkeğin başlangıcına işaret etmektedir. Bu Batı kültürünün Hıristiyan bakış açısıdır. Bu bakış açısı insan özünü beyaz medeni Hıristiyan erkeği olarak tasavvur etmiş; kadınlar ve Yahudiler olsa olsa,

¹⁴ Age, 7

sınırlandırılmış varlığından uzağa itilmiş ve en kötüsü, evrensel insanla ilişkisinde “öteki” (diğer bir deyişle idealin karşıtı) olarak göz önünde bulundurulmuştur. Böylece Boyarin kadın düşmanlığının ve Yahudi aleyhtarlığının babasının Pavlus olduğunu düşünmektedir.

Boyarinden derin bir şekilde etkilenmeme rağmen, onun Pavlus hakkındaki yorumu bana Pavlus’un kendi eğilimlerini anlatmaktan ziyade Hıristiyan batıdaki geleneksel Pavlus yorumuna muhalefet etmeyi amaçlıyor olarak gözükmektedir. Pavlus “Artık ne Yahudi ne grek, ne köle ne özgür, ne erkek ne kadın ayrımı vardır” dediğinde ideal insan gerçekten bu durumların her biri arasında ortada bir yerlerde değildir. Pavlus basit olarak birbirini tamamlayan çiftleri zikretmiyor. Her çiftteki bir tek terim ideali temsil eder, dindar için arzulan konum (Pavlus’un bakış açısından): Yahudi, özgür ve erkek olmasıdır.

Boyarin tamamiyle evrensel bir insan varlığı olarak böyle bir şeyin olmadığı hususunda kesinlikle haklıdır. Çünkü böyle varlıklar daima bir insan oluşturan bazı özel (belirli) kalıplarla göz önüne getirilir. Fakat o, Pavlus üzerine yanlış bir açıdan projektör tutar. Boyarin Yahudi ve Hıristiyanların anokronik olan temellendirilmiş nosyonlarıyla hareket eder. Pavlus için örnek insan modeli en iyi özgür Yahudi erkeki tarafından temsil edilmektedir. Pavlus “Yahudi” ve “Grek”i yan yana koyduğunda o, Yahudi’nin tercih edilen konuma sahip olduğunu kastetmektedir.

Pavlus’un Romalılar 3:1-2 söylediği üzere “Yahudi’nin ne üstünlüğü var? Sünnetin yararı nedir? Her halükarda çoktur.” Temel sosyal haklardan mahrum olanlar Greklerdir. “Mesih de olmak” Gentilelilere, imtiyazlı Yahudilerin zaten sahip olduğu, Tanrının halkının parçası olmalarına izin verir.

Pavlus Yahudiliği düşük bir konuma hamletmemiştir. Bunu yapan onun yorumcularıdır. Bununla beraber Boyarin’in katkısı, söz konusu bakış açısının mantıki sonuçlarını takip ederek, Pavlus hakkında yeni bakış açısındaki büyük bir noksanlığa dikkat çekmesinde yatmaktadır. Yine bu bakış açısına sahip uzmanlar için bile Yahudi şeriatı hala, Pavlus’un yükseltmeye çalıştığı hedefler için bir engel olarak görülmektedir ve şayet yasa elçi için temel problemi sürdürürse, Pavlus “artık ne Yahudi ne Grek ayrımı vardır” dediğinde farklılığı ortadan kaldırmanın başlıca vasıtası olarak Yahudi yasasını kaldırmayı kastetmiş olmalıdır.

Pavlus'un yasa anlayışı hakkındaki eski yorumun yeni bir bakışla tenkidini ciddiye alarak Pavlus'un probleminin Yahudi şeriatıyla ilgili olduğunun inanılması güç olduğunu sanırım. Dahası, onun problemi şeriate sahip olmayan insanların (Gentile) ne yapacağı hakkındadır.

Pavlus'un insanlar arasında mevcut olan bütün farklılıkları yıkmayı öğütlediğini sanmıyorum. Bu yorum basit olarak Hıristiyan emperyalizminin daha yumuşak bir ifadesidir ve Boyarin konu hakkında kritiğinde haklıdır. Onun bu görüşü Pavlus'a affetmesinin doğru olduğunu düşünmesem bile Daha ziyade Pavlus'un insan farklılığını, tanrı tarafından yaratılışla birlikte verilen bir özellik olduğunu varsaydığını ve daha önemlisi, insan farklılığı onun ütöpik görüşünün temel bir yönü olduğunu düşünüyorum.

Bu iddia için delilimin ilk kısmı I.Korintoslular'a mektupta geçen "Ancak herkes Rabb'in kendisi için belirlediği duruma uygun biçimde, Tanrıdan aldığı çağrıya göre yaşasın. Bunu bütün kiliselere buyuruyorum. Biri sünnetliyken mi çağrıldı, sünnetsiz olmasın. Bir başkası sünnetsizken mi çağrıldı, sünnet olmasın. Sünnetli olup olmamak önemli değildir. Önemli olan, Tanrının buyruklarını yerine getirmektir. Herkes ne durumda çağrıldıysa o durumda kalsın". ifadelerine dayanır.(I.Korintoslular 7:17-20)

Bu metin, Pavlus'un insanlar arasındaki ayrımları tam olarak ortadan kaldırmak suretiyle sosyal düzeni değiştirmek için çalıştığını iddia eden Galatyalılar 3:28 hakkındaki yorumlara engel olacakmış gibi gözükecektir. Dahası, bu yorumlar daha önce ele aldığım Pavlus'un asla bütünüyle toplumu yeniden tanzim etmeyi düşünmediği noktasındaki muhafazakar yorumu desteklemektedir. O, basitçe şunu ifade etmektedir. "Mesih'in zatında", Kilise topluluğunda, bu ayrımlar geçersizdir. Böyle ayrımlar, bu dünyada var olmak için devam edecektir. Pavlus'un söylediği üzere "Herkes ne durumda çağrıldıysa o durumda kalsın" fakat onların tanrıya yönelik hiçbir sonucu yoktur ve bir kimsenin kurtuluşuna yönelik hiçbir yardımda bulunmazlar.

İnsanlar arasındaki ayrımlar Tanrının önünde önemsiz olabilir iken, muhafazakar yorumcuların tarih boyunca yaptıkları gibi, bu ayrımların Pavlus'un misyonu için önemsiz olduğunu varsaymak bir hatadır. Hiç kimse kimsenin sosyal veya etnik statüsünü değiştirmemelidir.

Pavlus farklı statülere sahip insanlar arasındaki ilişkilerin değişmesini güçlü bir şekilde savunur. İlişkilerdeki böyle bir değişim şayet insanlar gerçekten farklıysa anlamlıdır. Pavlus'a ait külliyatı dikkatli bir inceleme farklı tür insanlar arasındaki ilişkileri düzeltmenin Pavlus'un öncelikli hedeflerinden biri olduğunu doğrulayacaktır.¹⁵ İnsan farklılığı Pavlus'un dünya görüşünün önemli bir parçasıdır. Bir Yahudi olarak Pavlus, bazı farklılıkların var olduğu varsaymaktadır. Çünkü Tanrı dünyayı bu tarzda meydana getirmiştir. İnsana ait sosyal yapılanmaların artan bir şekilde farkına vardığımız nasıl (haberdar olduğumuz) bir zamanda yaşıyoruz. Doğal gözükken şeylerin gerçekte hiç de doğal olabildiğini, fakat bizim kültürümüzün ve sosyal alışkanlığımızın bir ürünü olduğunu görüyoruz. Örneğin, insanların giydiği farklı elbiseler tipik bir şekilde modern Amerikalılar tarafından "Natural" sayılmaktadır. Bazı aşırı uç insanlar hariç, bugün giydiğimiz elbiselerin yada saç stillerimizin her nedense doğuştan veya biyolojik olarak belirlendiğini kim iddia edecektir. Biz modanın sosyal adetten ortaya çıktığını biliyoruz. Bunun yanında biz genlerimizde taşıdığımız şey ile çevresel ve sosyal olarak değişken şey arasındaki farklılık nosyonuyla iş yaparız.

Ben Pavlus'un insanlar arasında esas olarak, bir kısmı doğuştan diğerleri kültürel, ihtiyari ve değişebilir olarak belirlenmiş bazı ayrımlar göreceğine inanıyorum. Antikitenin tipik bir insanı olarak Pavlus modern insanın yapacağından daha fazla şeyi sınıflandırmıştır. Buna en iyi örnek Korintoslular'a I. mektuptaki ifadeleridir. Buradaki kadınların örtüsü hakkında Pavlus'un öğretisi onun giyinme ve saçın doğuştan cins ayrımları yoluyla saptandığı şeklindeki inancını ifade eder. "Siz kendiniz karar verin. Kadının örtüsüz başka Tanrıya dua etmesi uygun mu? Doğa bile size erkeğin uzun saçlı olmasının kendisini küçük düşürdüğünü, ama kadının uzun saçlı olmasının kendisini yücelttiğini öğretmiyor mu?... bu konuda çekişmek isteyen biri varsa, şunu bilsin ki, bizim yada Tanrı'nın topluluklarının başka bir geleneği yoktur.(I.Korintoslular 11:13-16)

Pavlus'un öğretisini göre aykırı giyinme bir günahdır. Çünkü o, Tanrının yarattığı düzenin bir ihlalidir. Bu kuralın hiçbir istisnası yoktur. Başka bir deyişle, Pavlus modayı sosyal adete (geleneğe) atfetmez. Erkekler yaptıkları şeyleri erkek oldukları için yaparlar. Kadınlar yaptıklarını kadın oldukları için yaparlar.

¹⁵ Hepsinde olmasa bile mektuplarının çoğunda, Pavlus'un ahlaki teşvikleri, farklı ve genellikle zıt insanlardan oluşan cemaatinin üyelerine tavsiyeler üzerinde odaklanmıştır. Örneğin bkz. Romalılar 14:1; 15:7, I.Korintoslular 6,7 ve Filemon,

Bu aynı mantık, gerekli değişiklikler yapılmış olarak Yahudiler ve Gentileler hakkında Pavlus'un öğretilerine uygulanır. Galatyalılar 2:15'de Pavlus kendisini bir Yahudi olarak sunar. "Doğumla ve öteki uluslardan olan günahlılar değiliz". "Doğuştan" sözcüğü aynı zamanda "yaratılıştan" şeklinde çevrilebilir. 1.yy saç sınıllarını onaylamak için I. Korintoslular 11:13-16'da kullandığı da aynı ifadedir.

Pavlus, erkekler ve kadınlar gibi Yahudiler ve Gentilelerin esas itibariyle farklı insan türleri olduğuna inanır. Pavlus, insanların farklılıklarının kaçınılmazlığını kabul eder. Kendisinden farklı olanlara bile gerçek bir saygı gösterir.

Pavlus'un sünnet hakkındaki öğretileri, Yahudi ve Gentile arasında onun temel bir ayrım gözettiğini doğrular. Yaygın olarak bilindiği üzere, Pavlus, örneğin Galatyalılar 5:2 "Bakın! Ben Pavlus size diyorum ki, sünnet olursanız Mesih'in size hiçbir yararı olmaz." cümlesinde olduğu üzere sünnetten olumsuz olarak bahseder. Olsa olsa, o, sünnetin önemsiz olduğunu söylüyor gözükür. "ne sünnetliliğin ne sünnetsizliğin yayarı vardır." (Galatyalılar 5:6)

Anlaşılır şekilde, bunun gibi yorumlar, yorumcuları. Pavlus'un kültürel ve dini pratiklerin önemini inkar ettiği inancına sevk etmiştir. Fakat Pavlus'un Gentilelere hitap ederken bir Yahudi olarak (daha hususi olarak Yahudi erkeği olarak) yazdığını hatırlamanın önemli olmasının sebebi budur. Pavlus Galatyalılar 1:16 ve 2:9'da kendisinin Gentilelerin havarisi olarak söz etmektedir. Çünkü o, Gentile cemâatini kurdu. Gentililer daima Pavlus'un öncelikli meselesiydi.

Birinci yüzyılda sünnet Yahudiliğin merkezi sembolüydü. O kadar merkezi idi ki Pavlus bazen kelimeyi bütün Yahudi cemaatini belirtmek için kullanmıştır. Pavlus'un misyonunu Petrusla mukayese ettiği Galatyalılar 2:7'de O, Petrusun misyonu "sünnetlilerle" iken kendisinin misyonunun sünnetsizlerle olduğunu ifade eder.¹⁶ Böyle ünvanlar sadece erkeğe yöneliktir gerçeğine rağmen onlar muhtemelen Yahudiler ve Gentilelere karşılık olarak kullanılır.

Pavlus, sünneti Yahudilerin doğal durumu olarak görür. Bu iddia ilk önce garip karşılanmıştır. Çünkü sünnet doğal bir durum değildir. Bir kimse sünnetli doğmaz, sünnet, istisna dini sorumlulukları yansıtan dini bir uygulamadır. Fakat Pavlus'un sünneti bu terimlerle düşündüğünü sanmıyorum. Bu bizim onu düşündüğümüz şeklidir.

¹⁶ Grekçe'de, kelimeler literal olarak sünnetli (circumcision) ve sünnetsiz (uncircumcision) şeklindedir.

Pavlus'un zamanında Yahudi olmak, veya pagan olmak, bir şahsi seçim problemi olarak düşünülmüyordu. Bir kimsenin dini yöneliminin etnik politik ve coğrafik kimliğinden ayrı bir şey olarak görülmesi sadece o dönemdeydi. Fakat Pavlus hala aslında iki tür insanın olduğunu düşünmektedir. Sünnetli ve sünnetsiz. Yahudiler sünnetli, Gentileler sünnetli değildir.¹⁷

Pavlus Galatyalılar'a mektubunda yazdığı üzere, o, özel bir probleme temas eder. Pavlus'un tasvip etmediği misyonerler, Pavlus kiliseleri kurduktan bir müddet sonra Galatyayı ziyaret etti. Bu misyonerler Galatyalıların sünnet olmak zorunda oldukları hususunda tartışmışlardır. Çünkü bu onların Hıristiyan kurtuluşunun esaslı bir şartıydı. Pavlus ise sert bir şekilde bu duruma karşıydı. Galatyalılar 5:2 de o "sünnet olursanız Mesih'in size hiç yararı olmaz" diye hitap eder. Böyle bir yorum. Pavlus'un sünnet hakkındaki pozisyonunun öyle negatiftir olduğuna işaret eder ki O, sünnetin sadece bir kimsenin kurtuluşuna yardım etmemekle kalmayıp bir engel olduğunu düşünür. Sünnet önceden gerçekleşmiş iyiliği yıkar. Sonraki yüzyıllarda Hıristiyan eleştirmenlerin sünnet gibi Yahudi dini görenekleri hakkında böyle negatif bir bakış açısına sahip olması hayret verici değildir. Ancak şu söylenmelidir ki; Pavlus'un sünnet konusunda bu mektuptaki yorumları aslında sadece Gentilelere yönelikti.

Pavlus sünnet olacak Gentilelere karşı çıkar: O haddi zatında sünneti kınamaz diğer bir deyişle Pavlus'un Galatyalılara mesajı Gentileleri, Gentileler olarak Tanrının halkı cemaatine katmayı savunur. O, tanrının halkının üyeleri olmaları için, Gentilelerin Yahudiler gibi ilk önce sünnet olmak zorunda olduklarını düşünmez. Pavlus'un sünnet oldukları yada oğullarını sünnet ettirdikleri için Yahudileri kınadığına dair hiçbir işaret yoktur. Aslında sünnet Yahudiler için bir onur ve ayrıcalıktır.

Pavlus Romalılar 3:1'de "öyleyse Yahudinin ne üstünlüğü var? Sünnetin yararı nedir? Her yönden çoktur..." dediğinde Yahudilerin sünnetli olduğunu kabul etmektedir. İyi bilinmektedir ki sünneti kabul etmeme Pavlus'un Gentilelere saygısından ortaya çıkmıştır. Yoksa Yahudiliğe saygısızlığından değil. O, Yahudileri sünnet oldukları için kınamaz; o sünnetsiz oldukları için Gentileleri kınayan Yahudileri kınar. Görünüşe bakılırsa onun sünnet hakkındaki bu yorumları, Gentileleri (sünnetsiz olarak)

¹⁷ Fark (ayırım) kendilerini Barbarlardan ayrı tutan eski Greklerin tarzına benzerdir

Yahudilerin yanına, Tanrının halkı topluluğuna kabul etmek için onun istekliliğini gösterir.

Gentileleri sünnet ettirmek Yahudiler ve Gentilelerin hepsini bir yapacaktır. Pavlus'un sünneti şiddetle reddetmesi Yahudilerin ve Gentilelerin ayrı ve farklı olarak hayatlarını sürdürmeleri için onun kararlılığını gösterir ve Pavlus'un hedefini insan homojenliği yaratmak olarak görmeye güçlü bir şekilde engel olur. Böylece Pavlus'un Galatyalıların sünnet olmalarına karşı karşı çıkışının gayesi iki farklı milletin, Yahudiler ve Gentileler, arasındaki ilişkinin düzeltilmesinden ibarettir.

Aile Mecaz-ı (Metafor'u)

Pavlus'un engelleri ortadan kalmayı yada insan farklılıkları silmeyi istediği Galatyalılar 3:28'in standart liberal yorumu Pavlus'un vizyonunu anlamak için yararlı bir yorum değildir. "Ne Yahudi ne Grek ayrımı vardır." Cümlesi eşit ve homojen bir toplumda yaşayabilelim diye etnik ve kültürel farklılığı aşmak için Pavlus'un girişimi olarak algılanmamalıdır. Pavlus, konuyu en azından biz modernistlerin yaptığı gibi "toplum" yada "cemaat" bağlamında düşünmez.

Galatyalılar 3:28'deki Pavlus'un anlayışını tasvir etmek için açıklayacağım alternatif mecaz, ailenin inşası mecazıdır. Gerçekte o, Tanrının ailesidir fakat yinede bir ailedir. Hem tarihi hem modern insanlar aileleri, aynı yada en azından benzer insanların oluşturduğu biyolojik olarak ilişkili insan grupları olarak düşünüyorken, aileler genellikle bazı açılardan farklı insanlardan oluşur. Aileler muhakkak çocuklara sahip olarak varlıklarını devam ettirir ya da daha da büyürler. Geleneksel sosyal bilgelik genellikle öncelikle halen ilişkili olmayan iki insanın evliliğini gerektirir.

Evlilik adeti bir kültürden diğerine büyük oranda çeşitlilik arz etmesine rağmen, antropologlar beri evlenen üyelerin kendi aile fertlerinden biriyle evliliğine karşı uzun zamandan Tabu'nun¹⁸ olduğunu kaydetmişlerdir. Çoğu kültür bir kimsenin kendi sahip olduğu klonun dışından biriyle evlenmesini ister. Niçin orta çağ kral ve kraliçeleri çocuklarını diğer ülkelerin kraliyet ailesi üyeleriyle evlendirmişlerdir? Sorunun basit cevabı onların savaştan sakınmak ümidiyle politik bağlantılar kurmaya ihtiyaç duymuş

¹⁸ Mana ile yakından alakalı olan ve bir Polinezya teriminden türeyen Tâbu; çekinilmesi, uzak durulması gereken kutsal ve tehlikeli şey anlamındadır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Eric J. Sharpe, 50 Key Words, Great Britain 1971, 72; Şinasi Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, Ankara 1998, 356 (çev.notu)

olmalarıdır. Cevabın altında yatan prensip şudur. Ortaçağ kraliyet evlilikleri farklı ve potansiyel olarak düşman olan insanlar arasındaki ilişkileri, birbirinin refahı için çalışan insan gruplarına dönüştürecek aileler oluşturmaya yeltenmişlerdir. Ailenin inşası ile ilgili Pavlus'un mektuplarında çokca şey yer aldığı için okuyucular ona pek fazla dikkat etmezler.

Pavlus, inananlarına sadece “erkek kardeşler” ve “kız kardeşler” olarak hitap etmekle kalmayıp cemaatinin üyelerini “çocuklar”¹⁹ olarak çağırıyorken kendisini (İsa'nın açıkça isimlendirildiği öğretmen ve üstadından daha ziyade) “baba” olarak isimlendirir.

Yorumcular Pavlus'un aile terminolojisini mecâzi olarak kullandığını düşünmeye eğilimli oldukları için, onu önemli görmezler ve çoğu kez Galatyalılar'a 3:28 de sunulan çok önemli bir detayı da içeren bazı önemli detayları gözden kaçırmazlar.

Galatyalılar 3:28'i NRSV çevirisinden alıntı yapıyorum. “Artık Yahudi, Grek, köle özgür, erkek ve dişi ayrımı yoktur. Hepiniz Mesih İsa'da birsiniz”. Bu çeviri bu ayeti “Artık ne Yahudi ne Grek, ne köle ne özgür, ne erkek ne dişi ayrımı vardır...” şeklinde çevirmeye eğilimli eski İngilizce çevirilerden önemli bir açıdan farklıdır. NRSV daha literal bir çeviri sunmaktadır. Tercümenin önemi son cümlede bulunur. “artık erkek ve dişi ayrımı yoktur.” Bu cümle ne ne de yerine (neither/nor) “ve(and)” ye dönüştüğü için hem Grekçe hem de İngilizce de anlaşılması zordur. Bu yanlış karşılaştırma ve Pavlus'un “erkek” (arsen) ve “dişi” (thelu) kelimesini normal bir şekilde kullanmadığı gerçeğinden dolayı son cümleciğin tekvin I.bölümde anlatılan Tanrının ilk insanı yaratışına gizemli bir kinaye oluşturduğu görülmektedir. Cümlelerin alındığı Tekvin metni şu şekildedir.

“Tanrı insanı kendi suretinde yarattı. Böylece insan Tanrı suretinde yaratmış oldu. İnsanları erkek ve dişi olarak yarattı. Onları kutsayarak verimli olun çoğalın dedi.” (Tekvin 1:27-28)

Tanrı erkeği ve kadını yaratır ve onlara çoğalmalarını emreder. Bu ayetler insan ailesinin kökleriyle ilgili tekvinde bulunan iki hikayeden birini yansıtır. Birinci hikayede, Tanrı İbranice de “adam” diye isimlendirilen ilk insanı yarattı. Daha sonra

¹⁹ Bkz. Galatyalılar 1:2, 4:19; I.Korintuslular 4:14-15.

Tanrı Ademi iki cinse böldü. İnsan kökeninin ikinci hikayesi ikisinin bir beden olarak tasvir edildiği benzer bir olayın geçtiği Tekvinin ikinci bölümünde ortaya çıkmaktadır.

Bir beden bazen modern kontex içerisinde iki insanın cinsel bakımdan cinsel birleşmesi şeklinde romantik bir bakış olarak yorumlanıyorken çocuklardan yada daha geniş olarak evlilikten doğan yeni bir ailenin yaratılışından söz ettiğini kabul etmek uygundur.

Galatyalılar 3:28’de anlatılan son çift (erkek ve dişi). Tekvinde anlatılan yaratılış hikayesine bir ima oluşturduğu için “erkek ve dişi” diğer çiftleri yorumlayabilmek için örnek olarak hizmet eder. Diğer bir deyişle, Pavlus “artık ne Yahudi ne grek ayrımı vardır.” ifadesiyle kastettiği şey “erkek ve dişi” ifadesinde kastettiği şeye göre yorumlanmalıdır. Erkek ve dişi ifadesi yukarıda zikredilen Tekvin’de geçen pasaja atıfta bulunduğu için, Pavlus’un “erkek ve dişi için yaptığı gibi “Yahudi ve Grek” içinde bir tür aile tahayyül ettiğini düşünmek makuldür. Pavlus negatif konuşmasına rağmen (ne dişi ne erkek ayrımı vardır.) onun amacı ne realite ve cinsel farklılığın önemini inkar etmek ne de evlilik uygulamasını reddetmek de değildir.²⁰ Daha doğrusu Pavlus, farklı tür insanların bir birlik haline nasıl gelebileceğini ifade etmek için negatif formüller kullanmaktadır. Aileyi meydana getirmek için bir araya gelenler iki benzer yaratık değildir. Aksine iki farklı yaratıktır. “Erkek ve dişi” ailenin inşası için temelde gerekli olan farklılığa işaret eder.

Meselenin bir kısmı da erkekler ve kadınlar farklı olmasına rağmen onların birbirine muhtaç olduğu hususudur. Pavlus bu hususu I. Korintoslular 11:11’de güzel bir şekilde açıklar. “Ne var ki Rab’da ne kadın erkekten ne de erkek kadından bağımsızdır”. Çünkü kadın erkekten yaratıldığı gibi, erkek de kadından doğar.”

²⁰ Buradaki yorumumu Galatyalılar 3:28’in bütün insan farklılıklarını ortadan kaldırmaya yönelik bir ilan olduğunu ispat etmeye çalışan öteki alimlerin çalışmalarından ayırmam önemlidir. Bu alimlerin çoğu, her nasılsa Galatyalılar 3:28’i Pavlus öncesi konteksi içerisinde yorumlar. Çünkü yaygın olarak Pavlus’un vaftizle ilgili bir formül aktardığı kabul edilmektedir.

Örneğin bkz. W. Meeks’in. *The Image of the Androgyne: Some Uses of a Symbol in Early Christianity*, HR 13, 1973, 165-208 ve D. MacDonald, *There is no Male and Female; The Fate of a Dominical Saying in Paul and Gnosticism* (Philadelphia, 1987).

Pavlusun burada erken bir vaftiz cümlesi alıntı yaptığı görüşüne karşı bir görüş belirtmek istemiyorum ve Liturjik konteksi içerisinde, cinsel ilişkiden, sosyal konumlardan ve dünyaya dayanan öteki kimliklerden sakınan vaftiz olmuş birey dönüştürülmüş konumunu ilan etmek (açıklamak) için kullanılmış olabilir. Bu makalede ben Pavlus’un bu tabirinde yaptığı retorik kullanımı ifade ediyorum. Benim görüşüme göre Galatyalılar’a mektupta onun odağı insanlar ve onların kolektif kimlikleri arasındaki ilişkilerde yoğunlaşmıştır. Vaftiz sonrasındaki var olan insan durumuna değil.

Galatyalılar 3:28, bütün mektubun kontex'i göz önüne alınarak okunduğunda, onu ailenin inşası ile ilgili görmek daha kolay olur.

“Mesih İsa’ya iman ettiğiniz için hepiniz Tanrının oğullarısınız. Vaftizde Mesihle birleşenlerin hepsi Mesih’i giyindi. Artık ne Yahudi ne Grek, ne köle ne özgür, ne erkek ne dişi ayrımı var. Hepiniz Mesih İsa’da birsiniz.²¹ Eğer Mesih’e aitseniz, İbrahim’in soyundansınız, vaade göre de mirasçısınız.” (Galatyalılar 3:26-29) Zaten İbrahim’in ailesinin bir üyesi olan Pavlus, kendisini takip eden Gentileleri, bütün hak ve ayrıcalıklarıyla birlikte esas olarak tanrının ailesinin üyeleri olacaklar anlamına gelen İbrahim’in ailesinin üyeleri yapmaya yelteniyor. Dikkat etmek gerekir ki 28. ayet “Hepiniz Mesih İsa da birsiniz” cümlesiyle bitiyorken hikayenin sonu değildir. “Mesih de” olmak. Pavlus’un burada ifade edeceği üzere sadece sondan bir evvelki hedeftir. “Mesih’de” olmanın gayesi bir kimsenin o zaman İbrahim’in Ailesinin üyesi olduğudur. Mesih kendisiyle bir kimsenin İbrahim’in ailesinin bir üyesi olduğu vasıttadır.

Tekvin 17’de Tanrı İbrahim’e birçok milletin babası olacağı vaadinde bulunmuştur. Fakat Pavlus’un zamanında, İbrahim sadece Yahudilerin atası olarak biliniyordu. Pavlus’un dönemindeki çoğu Yahudi gibi, Pavlus bazen kutsal metinleri sonraki olaylara imalar (kinayeler) olarak anladı. Tanrı İbrahim’i birçok milletin babası yapacağını vaat ettiği için bir noktada vaat yerine getirilmek zorundaydı. Aksi halde Tanrının vaatleri boşa çıkacaktı. Pavlus, yeni bir çağın başında yaşadığına inanarak, (örneğin bkz. Romalılar 8:18-25), Mesih’in gelişini öteki milletlerin üyelerinin İbrahim’in ailesinin bir parçası olmasına izin veren bir olay olarak anlamıştır.

Tam olarak insanların rituel olarak yeni bir aile oluşturmak için bir araya geldikleri yer olan evlilikte olduğu gibi, Mesih’in kendini kurban etmesi Yahudi ve Grekin birliğine alamet olmuştur. Bununla birlikte “Ne Yahudi ve Grek ayrımı vardır” ifadesi Artık Yahudi ve Grek’in ayrı tutulmayacağı anlamına da gelmez.

Evliliğin yasası kadın ve erkek arasındaki temel farklılığı inkar etmez. Bilakis onların birbirini tamamlaması geleneksel olarak ailenin oluşturulması için temel olarak

²¹ İlginç bir şekilde “Bir” kelimesi yaygın olarak *Chester Beatty Papyrus* yada *p46* diye isimlendirilen, Pavlus’un mektuplarının günümüze gelen en eski ve önemli el yazmasında yer almamaktadır. P46 da Galatyalılar 3:28’in sonu “Çünkü hepiniz Mesih’tesiniz” şeklindedir. Ayetin bu yorumunun daha otantik olabileceğini sanıyorum özellikle takip eden ayet “ve eğer Mesih’e aitseniz” şeklinde olduğu için Pavlus’un bakışı insanların “bir” olduğu değil fakat onlar kendilerinin İbrahim’in çocukları olmalarına imkan tanıyan “Mesih’de” olmalarıdır.

görülmüştür.²² Evlilik ortak bir hayat kurabilmeleri için sadakatı gerektiren yeni bir akrabalık (ilişki) içerisinde kadın ve erkeği birbirine bağlar.

Aynı şekilde ayrılıkları devam ediyorken Yahudi ve Gentilelerin uyum içerisinde bir araya gelmesi Pavlus'un misyonunun hedefidir.²³ Bir monoteist olarak Pavlus tüm insanları tanrının yaratışının bir parçası olarak gördüğü için onun vizyonu Yahudi ve gentileyi kuşatmaktadır. Şayet Gentileler sünnet olursa ve böylece Tanrının hükümranlığının öteki insanları içine almadığını ifade eden Yahudiler gibi olurlarsa, bu Pavlus için Teolojik bir tezat olacaktır. Pavlus'un söylediği üzere, "Tanrı sadece Yahudilerin Tanrısı mı? Öteki ulusların da Tanrısı değil mi? Elbet öteki uluslarında Tanrısıdır. (Romalılar-3:29)

Mesih, Yahudi ve Gentilelerin İbrahim'in çocukları olarak birbiriyle ilişki içerisinde olmalarına imkan tanımıştı. Fakat onlar Yahudiler ve Gentileler olmaktan da alı konulmaz. Çünkü Pavlus şöyle söylemektedir. "Onun için artık birbirimizi yargılamayalım. Bunun yerine hiçbir kardeşin yoluna sürçme yada tökezleme taşı koymamaya kararlı olun...bu nedenle, Mesih'in sizi kabul ettiği gibi, Tanrının yüceliği için birbirinizi kabul edin. Çünkü diyorum ki Mesih, tanrının güvenilir olduğunu göstermek için Yahudilerin hizmetkarı oldu. Öyle ki atalarımıza verilen sözler doğrulansın ve öteki uluslar merhameti için tanrıyı yüceltsin diye." (Romalılar 14:12-13;15:7-9)

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim. Galatyalılar 3:28 de Pavlus tarafından insanlar aynı insan varlığını paylaşabilsinler diye insan varlığının sınıflandırmalarının ortadan kaldırılmasını beyan etmek için kullanılan hükme inanmıyorum. Bunun yanında

²² Bununla beraber, bu düşüncenin aynı cins insanlar arasındaki birliğin geçerliliğini inkar etmek için kullanılmasını istemem..

²³ Pavlus, Romalılar 3:22'de Yahudi ve Grek arasında "Artık ayırım yoktur" derken ikisinin birbirinin Özdeş olması gerektiğini iddia etmiyor. Tanrının lütfuna göre ayırım yoktur. Ayrıca Pavlus bazen kendi Yahudi tarafını açığa vurarak bu sorun üzerinde duraksamaktadır. Romalılar 2:10-11'de söylediği üzere "İyilik eden herkese yine önce Yahudiye sonra Yahudi olmayana yücelik, saygınlık, esenlik verecektir. Çünkü Tanrı insanlar arasında ayırım yapmaz."

Bazıları Pavlus'un geçici bir ayırım sunduğunu iddia ederek dolaylı zıtlığı uzlaştırmaya çalışmıştır. (Kronolojik olarak konuşarak Yahudiler ilk önce gelir.) Fakat bu çok katı bir yorum dahası Pavlus'un basitçe Gentilelere kurtuluş getirmede Yahudiler'in vasıta olduğunu kastettiğini düşünüyorum. Diğer bir deyişle Yahudiler sadece Tanrının halkının bir kısmı değil, onlar Tanrının amacı gerçekleştirmede görevlendirilmiş Tanrının görevlileridir. Nihai olarak bununla beraber Tanrının önünde herkes eşittir.

Pavlus aile modeline dayanan yeni bir tür insani sosyal ilişkilerin yapılanmasını açık seçik dile getirmiştir. Galatyalılar 3:28, farklı olan insanların kendileri hakkında anlam dolu bir şekilde birbiriyle ilişkili, kendilerinin refahı için çalışan ve paylaşılan bir dünyanın parçası oldukları anlayışına ulaşabileceğini içeren bir mesaja sahiptir.